

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

Alþingi
Erindi nr. P 135/1464
komudagur 18.2.2008

Reykjavík, 14. febrúar 2008.

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

**UMSÖGN MANNRÉTTINDASKRIFSTOFU ÍSLANDS UM BREYTING Á ALMENNUM
HEGNINGARLÖGUM, NR. 19 12. FEBRÚAR 1940, MEÐ SÍÐARI BREYTINGUM
135. LÖGGJAFARÞING 2007– 2008, PSKJ. 207 — 192. MÁL.**

Frumvarpið leggur til að kaup á vændi verði refsiverð.

Mannréttindaskrifstofan fagnar fyrirbyggjandi frumvarpi og vonar að það nái fram að ganga.

Mannréttindaskrifstofan hefur á undanförmum árum lagt síaukna áherslu á baráttu gegn kynbundnu ofbeldi, einkum í tengslum við alþjóðlegt *16 daga átak gegn ofbeldi gegn konum*. Vændi er ein birtingarmynd kynbundins ofbeldis og Mannréttindaskrifstofan tekur undir þau sjónarmið sem fram koma í frumvarpinu að það sé hlutverk löggjafans að sporna við sölu á kynlífi enda fylgir henni ofbeldi sem hefur alvarlegar afleiðingar fyrir seljandann og samfélagið í heild sinni. Rannsókn Bryndísar Bjarkar Ásgeirsdóttir ofl. frá 2003 varpar ljósi á bágar aðstæður fólks sem stundað hefur vændi á Íslandi og það hvornig það glímir við líkamlegar og andlegar afleiðingar misnotkunarinnar alla ævi.¹ Ábyrgð á vændi á að sjálfsgöðu að hvíla á herðum kaupanda en ekki seljanda enda er aðstöðumunur þeirra ævinlega mikill þar sem seljandi stundar í langflestum tilvikum vændi í mikilli neyð en kaupandi hefur ávallt val.²

Bann við kaupum á vændi hefur þau réttarpólitísku áhrif að send eru út skilaboð í samfélagið að það að kaupa sér aðgang að líkama fólks - kvenna í flestum tilvikum - sé litið alvarlegum augum og það sé ekki ásættanlegt á Íslandi að nýta sér neyð annarra í kynferðislegum tilgangi. Með því að gera kaup á vændi refsiverð er lögð áhersla á að berjast gegn eftirspurninni en ekki seljandanum en einnig eru dregin skýr siðferðileg mörk sem mögulegir kaupendur veigra sér við að fara yfir. Loks miðar frumvarpið að því að kaup á vændi séu viðurkennd sem kynferðisofbeldi og því refsað fyrir þau eins og önnur kynferðisbrot.

Enn eru áhrif sænsku laganna umdeild en rannsókn sem sænska félagsmálaráðuneytið lét gera árið 2007 segir jákvæðar afleiðingar laganna vera þær að götuvændi hefur minnkað, löggjöfin hefur fyrirbyggjandi áhrif þannig að ungar stúlkur leiðast síður út í vændi og talið er að hún geri það að verkum að glæpamenn leiti frekar á önnur mið til að stunda mansal. Þá hefur bann við kaupum á vændi haft viðhorfsbreytingu í för með sér þannig að kaupendur eru síður á ferðinni að leita sér að vændi. Sænski ríkislögreglustjórinn telur lögin mikilvægt tæki í baráttu gegn vændi og segir þau líkast til hafa forðað Svíþjóð frá ástandi eins og ríkir í Noregi þar sem götuvændi hefur aukist hratt frá 2004 og

¹ Bryndís Björk Ásgeirsdóttir, Hólmfríður Lydía Ellertsdóttir, Inga Dóra Sigfúsdóttir: Vændi á Íslandi og félagslegt umhverfi þess, Áfangaskýrsla, Dóms- og kirkjumálaráðuneytið, Reykjavík 2003, http://www.lydheilsustod.is/media/afengi/rannsoknir/Vaendi_a_islandi.pdf

² Í Malmö í Svíþjóð er t.d. er talið að 90 % þeirra sem stunda vændi séu heróínsjúklingar, *Sexhandeln har minskat*, Apropå; Brottsförebyggande rådets tidskrift, 1/2002: http://www.bra.se/extra/pod/?module_instance=12&action=pod_show&id=243

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

hundrað kvenna eru nú flutt til landsins, aðallega frá Nígeríu, á ári hverju.³ Þá telja lögregla og félagsmálayfirvöld að umfang vændis almennt hafi minnkað í kjölfar laganna.⁴

Andstæðingar sænsku leiðarinnar á Íslandi hafa haldið því fram að með með henni færist vændi „neðanjarðar“. Staðreyndin er sú að á Íslandi er allt vændi þegar „neðanjarðar“. Þá hefur því verið haldið á lofti af anstæðingum sænsku leiðarinnar að kaupendur vændis séu oft í jafn slæmri félagslegri stöðu og seljendum. Rannsóknir sýna að þessi staðhæfing er úr lausu lofti gripin þar sem kaupendur vændis koma úr öllum samfélagshópum á meðan erlendar rannsóknir gefa til kynna að 50-90% einstaklinga í vændi hafa lent í kynferðisofbeldi í æsku, þeir eru líklegri til að hafa verið í vímuefnaneyslu, hafa hlaupist ungir að heiman og að hafa skort eftirlit og umsjón foreldra. Sérfræðingar sjá þetta mynstur í lífi þeirra einstaklinga sem leita aðstoðar heilbrigðis- og félagsþjónustu á Íslandi.⁵ Í þriðja lagi hefur því verið haldið fram að bann við kaupum á vændi styðji ekki endilega baráttuna gegn mansali því vandamálið geti færst frá einu landi til annars. Mannréttindaskrifstofa Íslands fellst ekki á að þetta séu rök gegn innlendra löggjöf gegn vændi. Þó mansal verði ekki upprætt á heimsvísu nema með samstilltu átaki þjóða þá ber okkur fyrst og fremst skylda til að leita allra leiða til að koma í veg fyrir að það teygi anga sína til Íslands.

Í tengslum við mansal vill Mannréttindaskrifstofan vekja athygli á umsögn sinni um 184. mál. Skrifstofan fagnar því að lagt er til að fylgt verði skilgreiningu Evrópusamningsins á mansali með nákvæmari hætti en nú er gert en vekur athygli á að í skilgreiningu Evrópusamningsins er sérstaklega kveðið á um að það teljist til mansals, við ákveðnar aðstæður, að misnota manneskju til vændis. Í 224 gr. norsku hegningarlagana segir: Den som ved vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd utnytter en person til a) **prostitusjon eller andre seksuelle formål**. Í sænsku lögunum vísar ákvæði 4. kafli 1a).1. til kynferðisbrota en einnig er talað um „utnyttjas för **tilfälliga sexuella förbindelser eller på annat sätt utnyttjas för sexuella ändamål**“. Í dönskum hegningarlögum, gr. 262a er talað um „kønslig usædelighed“. Mannréttindaskrifstofan telur æskilegt að í íslenska ákvæðinu verði talin upp kynferðisbrot og vændi sérstaklega auk annarrar kynferðislegrar misnotkunar, í samræmi við Evrópusamninginn og löggjöf nágrannalanda okkar.

Mannréttindaskrifstofan áréttar að lagabreytingar einar og sér nægja ekki til að útrýma því samfélagsmeini sem vændi er og því er nauðsynlegt að tryggja viðeigandi félagsleg úrræði fyrir seljendur. Mannréttindaskrifstofan leggur áherslu á að nálgast þurfi viðfangsefnið út frá kynjasjónarmiðum, á heildstæðan hátt, í samráði við þá aðila sem best þekkja til – fagaðila og félagasamtök. Mannréttindaskrifstofan leggur áherslu á að félagsleg úrræði og sérhæfð þjónusta fyrir fólk sem leiðst hefur út í vændi verði styrkt samhliða fyrirhuguðum lagabreytingum.

Virðingarfyllt,

f.h. Mannréttindaskrifstofu Íslands

Guðrún D. Guðmundsdóttir, framkvæmdastjóri

³Kännedom om prostitution 2007, Socialstyrelsen
http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/2549E8A3-2766-452B-9118-C51335AA779B/9430/200713148_rev.pdf, bls. 44.

⁴Sexhandeln har minskat, 2002.

⁵Bryndís Björk Ásgeirsdóttir, Hólmfríður Lydía Ellertsdóttir, Inga Dóra Sigfúsdóttir: Vændi á Íslandi og félagslegt umhverfi þess, Áfangaskýrsla, Dóms- og kirkjumálaráðuneytið, Reykjavík 2003,
http://www.lydheilsustod.is/media/afengi/rannsoknir/Vaendi_a_islandi.pdf